

Monumentnummer*: 527846

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **06 december 2004**
Kadaster deel/nr **82928/16**

Woonplaats*		Gemeente*		Provincie*			
Amsterdam		Amsterdam		Noord-Holland			
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Amsteldijk	65			1074 HZ	Amsterdam		
Amsteldijk	67			1074 HZ	Amsterdam		
Kadastrale gemeente*		Sectie*	Kadastraal object*		Appartement aanduiding		Grondperceel
Amsterdam		V					12560

*Omschrijving***

Inleiding

Aan de Amsteldijk in 1889-1892 tot stand gekomen voormalig GEMEENTEHUIS van de gemeente Nieuwer-Amstel en vanaf 1914 bestemd als Gemeentearchief van de gemeente Amsterdam, met aan de Tolstraat een toegevoegde vleugel als ARCHIEFBEWAARPLAATS en aan de zuidzijde een HEK met poort. Het gemeentehuis werd ontworpen door Roelof Kuipers, opzichter van Gemeentewerken van Nieuwer-Amstel, in de stijl van de Neo-Hollands-Renaissance; hij werd hierbij mogelijk geïnspireerd door het vroeg 17de-eeuwse raadhuis van Bolsward. De bouw werd na zijn vertrek op 19 juli 1889 verder begeleid door W.J. de Groot, de latere directeur van Gemeentewerken van Amstelveen en vanaf 1896 onderdirecteur van Publieke Werken van Amsterdam, die in samenwerking met de chef van het bouw bureau, August Zinsmeister, het ontwerp verder uitwerkte. Bart van Hove vervaardigde de beeldhouwwerken.

Omschrijving

Het voormalige gemeentehuis van Nieuwer-Amstel is tot stand gekomen op een samengestelde rechthoekige plattegrond met een vleugel aan de NW-zijde van de achtergevel. Het eigenlijke gemeentehuis is onderkelderd en bestaat verder uit een basement-

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

parterre, een hoofdverdieping, een verdere verdieping en een samenstel van zolderverdiepingen. Gedekt door een schilddak met ingestoken kappen achter de kapellen en topgevels en belegd met leien met loden bedekking van noklijn en hoekkepers. Verspreide kleine dakkapellen onder kleine spitsen met piron. Het dwarsgeplaatste, symmetrische gebouw heeft een zeven traveeën brede voorgevel aan de Amsteldijk. De zijgevels zijn drie traveeën breed en hebben een dakkapel met halfrond fronton met schouders en afsluiting met siervazen en obelisk. De gemetselde gevels in roodbruine baksteen worden afgewisseld met natuurstenen accenten en recht afgesloten door een kroonlijst op klossen. De voorgevel heeft een middenrisaliet van drie traveeën en wordt gekenmerkt door een brede dubbele stoep met natuurstenen vaasbalusters en geornamenteerde stoeppalen en bordes, een rijk gedetailleerde ingang met gevellantaarns en omlijsting met Dorische zuilen op hoge sokkel en een stadswapen op het entablement in een door Bart van Hove in Webern-tufsteen vervaardigde flankerende beeldengroep voorstellende de Eendracht. Dubbele eikenhouten toegangsdeur met halfrond bovenlicht geled met bewerkte houten stijlen en met glas-in-lood raamvulling. De middenrisaliet wordt afgesloten door een trap-halsgevel met op het fronton een eveneens door Van Hove vervaardigd beeld in Udelfanger zandsteen voorstellende de Wijsheid, waaronder gevelsteen met 'Ao 1892'. Onder het bordes bevindt zich een halfronde poort met sierlijk smeedijzeren hek met achterplaat als toegang tot het basement. De vensters van het basement-parterre zijn halfrond afgesloten. Alle overige vier- of zesruits vensters zijn geplaatst onder rondbogen met spaarvelden met decoratief metselwerk of onder hanekammen. Aan de noordelijke zijgevel een rechthoekig natuurstenen kader met lijst en hanekam bestemd voor de mededelingen van de voormalige gemeente Nieuwer-Amstel. Veelvuldig gebruik van natuursteen en pleister voor neggen, waterlijsten, sluitstenen, consoles, obelissen, maskerkoppen, gevellijsten en -banden, cartouches. Het geheel wordt in het midden bekroond door een octogonale klokkentoren met omgang met balustrade, wijzerplaat, helm, lantaarn en open ijzeren peerspits waarop vergulde pijnappel en dito windvaan. Achtergevel met op het basement-parterre één halfrond afgesloten venster en op de verdieping in dezelfde vensteras één zesruits venster. De haakse dwarsvleugel aan de NW-zijde van de achtergevel bestaat uit drie bouwlagen en kapverdieping onder samenstel van zadel-, schild- en plat dak. Dakruiters met houten persiënnes ter ontluchting van de zolderruimte. Gemetselde gevels met eenvoudige natuurstenen en gepleisterde decoratie. In de zuidelijke gevel bevinden zich drie traveeën met vensters als omschreven naast blinde gevelsegmenten. Aan deze gevel een ronde onderbouw tot de daklijst van een in oorsprong hoge (fabrieks)schoorsteen.

Interieur: Inwendig portaal met natuurstenen trap en met gedenkstenen in rijk geornamenteerd neo-renaissancistisch gepleisterd kader. Naast het gebruik van graniet is ook granito bij de vloer toegepast. Links een witte geaderde marmeren rondboogvormige plaat waarop in zwarte en rode letters verslag van de eerste steenlegging door de burgemeester van Nieuwer-Amstel, H.P.C.W.H.J.B. van Son. Rechts een zwarte marmeren rondboogvormige plaat met in goudkleurige letters verslag van de functiewijziging tot gemeentearchief in 1914 en 'Tabularium Urbis/Antonio Röell'. Rijk geornamenteerde hal met gedenksteen ter ere van de heer De Roever en trappenhuis met houten trap naar raadzaal met fraai plafond en gemeentewapen van Nieuwer-Amstel boven de deur. Verder onder meer een voormalige secretarie (thans koffiekamer) met plafond met ijzeren liggers waartussen troggewelfjes werden gemetseld. Deze techniek werd ook elders in het voormalige gemeentehuis toegepast.

De archiefbewaarplaats heeft een betonskelet en is gebouwd tegen de dwarsvleugel van het voormalige gemeentehuis. Het volume is tot stand gekomen op een rechthoekig grondplan en heeft een basement-parterre, een hoofdverdieping, een tweede verdieping en een zolderverdieping onder samengesteld schilddak gedekt met leien en met twee kleine dakkapellen onder spits met piron. Tweetal siervazen op de noklijn. Geprofileerde gootlijst op klossen waarboven aan de west-, oost- en zuidzijde een trapgevel met dubbelvenster en siervaas ter bekroning. De symmetrische en horizontaal en verticaal gelede en gemetselde gevels op hoge natuurstenen plint zijn uitgevoerd in bruinrode baksteen met helderrode baksteen in de velden met cartouches onder de vensters en bij de hanekammen van de vensters van de bovenste verdieping. Op drie hoeken van de gevelbeëindiging een hoge uitkragende

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

gemetselde console met pijler waarop natuurstenen leeuw met wapenschild. De lange gevels zijn elf, de korte gevels zes traveeën breed. Rechthoekige meerruits gelede hoge vensters met natuurstenen boven- en benedendorpel, enkelvoudig of gekoppeld of met smalle muurdammen geplaatst in groepen van drie. De vensters van de basement-parterre zijn lager en blind aan de zijde van de Tolstraat. Verder enkele eenvoudige toegangen. De voormalige bewaarplaats bevat in het basement ondermeer de inhoud van de zogenoemde 'ijzeren kapel' uit de Oude Kerk, waarin destijds onder meer het Charter van Amsterdam.

Tussen het voormalige gemeentehuis en de archiefbewaarplaats bevindt zich een hoog hek met een lengte van circa 15 meter op gemetselde voeting met natuurstenen afdekking en met smeedijzeren stijlen en regels tussen gemetselde pijlers met natuurstenen banden en geprofileerde afdekking. Hierin opgenomen een eenvoudige poort tussen twee pijlers.

Waardering

Voormalig gemeentehuis van Nieuwer-Amstel (1889-1892) en archiefbewaarplaats (1914) en hek in neo-Hollandse Renaissancestijl van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische en architectuurhistorische waarde, als overwegend gaaf bewaard voorbeeld van een gemeentelijk bestuurs- en archiefgebouw in een voor de bouwtijd en functie kenmerkende neo-Hollandse Renaissancestijl. Tevens van belang wegens bestuurlijk-historische en situationele waarde als referentie aan de vroegere gemeentegrens van Nieuwer-Amstel en vanwege ensemblewaarde wegens het markante silhouet aan de Amstel.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Bestuursgebouwen, rechtsgebouwen en overheidsgebouwen

Subcategorie

Onderwijs en wetenschap

Bestuursgebouw en onderdl

Functie

Archiefbewaarplaats

Gemeentehuis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument